

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»

ТЕЗИ

II Міжнародної науково-практичної конференції
**«ПСИХОЛОГІЯ СВІДОМОСТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

21 березня 2018 року

Переяслав-Хмельницький, Україна

Ministry of Education and Science of Ukraine
State Higher Educational Establishment «Pereyaslav-Khmelnytskyi State
Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda»

THESES

International Scientific and Practical Conference

**PSYCHOLOGY OF CONSCIOUSNESS: THEORY AND
PRACTICE OF SCIENTIFIC RESEARCHES**

March 21, 2018

Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine

УДК 159.922(082)

ББК 88.3я43

П 86

Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень – 2018: Тези II міжнародної науково-практичної конференції (21 березня 2018 року, м. Переяслав-Хмельницький) / Відп. ред. О.В. Дробот; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – м. Переяслав-Хмельницький, 2018. – 263 с.

Редакційна колегія:

Калмикова Л.О. д.психол.н., професор, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ПХДПУ ім. Григорія Сковороди; Данилюк І.В. д.психол.н., професор, декан факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Волженцева І.В. д. психол.н., професор кафедри психології ПХДПУ ім. Григорія Сковороди; Лозова О.М. д.психол.н., професор, завідувач кафедри практичної психології Інституту людини Київського університету ім. Бориса Грінченка; Семиченко В.А. д.психол.н., професор, професор кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету; Роменкова В.А. професор факультету соціальних наук Ризька Академія педагогіки і управління освітою.

У збірнику подано тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції «**Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень**» яка відбулася в українському науковому просторі з означеної проблематики.

У матеріалах доповідачів відображаються основні вектори психологічних досліджень свідомості за напрямками: теоретико-методологічні проблеми свідомості як предмета психологічних досліджень; психологія свідомості: правові, етнічні, професійні, релігійні, регуляторні та ін. аспекти; знакові структури свідомості та внутрішній світ особистості: візуальні і вербальні репрезентації; когнітивні аспекти соціалізації та самовизначення особистості; розвиток мовної свідомості особистості; розвиток свідомості на різних етапах онтогенезу в умовах освітнього середовища; свідоме й несвідоме: проблема співвідношення в психічній організації індивіда; самосвідомість і рефлексивна самоорганізація особистості; ментальні репрезентації й міфотворчість у соціокультурному просторі України та інших країн.

Рекомендовано вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол №7 від 03.03. 2018 р.)

УДК 159.922(082)

ББК 88.3я43

П 86

© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2018

*ПСИХОЛОГІЯ СВІДОМОСТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ – 2018*

ЗМІСТ

Теоретико-методологічні проблеми свідомості як предмета психологічних досліджень.....6

Бочелюк В.Й. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ
МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ НА СВІДОМІСТЬ ПІДЛІТКІВ..... 6

Данилюк І. В., Ларін Д. І. ФЕНОМЕН ІСТОРИЧНОЇ СВІДОМОСТІ В КОНТЕКСТІ
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ..... 10

Дробот О.В. ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ
СУБ'ЄКТА ДІЯЛЬНОСТІ..... 15

Пустовий С.А. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ПСИХОСЕМАНТИЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ..... 19

Тепляков М.М. КАТЕГОРИЯ «ИДЕАЛЬНОЕ» И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ
ФЕНОМЕНА СОЗНАНИЯ В ПСИХОЛОГИИ..... 22

Семиченко В.А. СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К АНАЛИЗУ КАТЕГОРИИ СОЗНАНИЯ...26

Фурман А.В. СВІДОМІСТЬ ЯК ОНТОПСИХІЧНА ДІЙСНІСТЬ: СУТНІСНІ КОНТУРИ
ПІЗНАННЯ.....33

Шевченко Н.Ф. ФЕНОМЕН СВІДОМОСТІ: СУЧАСНІ ПСИХОЛОГІЧНІ
КОНЦЕПЦІЇ.....37

**Психологія свідомості: правові, етнічні, професійні, релігійні, регуляторні та інші
аспекти..... 41**

Волеваха І.Б., Волеваха Д.С., ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЧИННИКІВ НА
СПРЯМОВАНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ..... 41

Волженцева И.В. ОСОЗНАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО РЕАГИРОВАНИЯ НА
РЕГУЛЯЦИЮ ПСИХИЧЕСКИХ СОСТОЯНИЙ ЛИЧНОСТИ ЭМОЦИОГЕННЫМИ
СПОСОБАМИ..... 45

Дроздов О. Ю. ПРОЯВИ ТОПОФІЛІЇ ТА ТОПОФОБІЇ У МАСОВІЙ ГЕОПОЛІТИЧНІЙ
СВІДОМОСТІ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ.....50

Калмиков Г. В. УСВІДОМЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ОВОЛОДІННЯ ТА ВОЛОДІННЯ
МАЙБУТНІМИ ПСИХОЛОГАМИ ПРОФЕСІЙНИМИ ЗНАННЯМИ Й ДІЯМИ..... 54

Якушко К.Г. РОЗВИТОК МОВНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ..... 168

Розвиток свідомості на різних етапах онтогенезу в умовах освітнього середовища.....170

Войтко О.К. ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ТЕРМИНОЛОГИЯ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СОЗНАНИЯ СТУДЕНТОВ..... 170

Дроздова М. А. СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ПРО БЕЗПЕКУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У БУДЕННІЙ СВІДОМОСТІ ЧЕРНІГІВСЬКИХ СТУДЕНТІВ..... 173

Позняк Т.М ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ-СИРИТ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ 177

Примак Ю.В., ПРОФЕСІЙНА САМОСВІДОМІСТЬ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ЖІНОЧОЇ СТАТІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ 181

Рахманов В.О. РОЗВИТОК СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА В УМОВАХ ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 184

Роменкова В. ПРОБЛЕМА СТРУКТУРИ САМОСОЗНАНИЯ И ОСОБЕННОСТИ ЕГО ФОРМИРОВАНИЯ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА..... 188

Свідоме й несвідоме: проблема співвідношення в психічній організації індивіда..191

Хомич Г.О., Войтенко О.В., СВІДОМЕ ТА НЕСВІДОМЕ У ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....191

Самосвідомість і рефлексивна самоорганізація особистості..... 195

Білоус О.В. ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХІМІЇ В ПРОЦЕСІ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ..... 195

Бондар Л.В. РЕФЛЕКСІЯ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ..... 198

Доценко В.В., Ларіонов С.О. САМООРГАНІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС СТРЕСОСТІЙКОСТІ..... 203

Дятленко Н.М. РОЗВИТОК САМОПОВАГИ У ДОШКІЛЬНИКІВ: ФОРМУВАЛЬНИЙ ЕТАП..... 207

Зарецька О.О. РЕФЛЕКСИВНИЙ АСПЕКТ САМОПРОЕКТУВАННЯ ДОРΟΣЛОЇ ОСОБИСТОСТІ..... 210

Кобильченко В. В. САМОПІЗНАННЯ ЯК СКЛАДНА ІНТЕГРАТИВНА ВЛАСТИВІСТЬ ОСОБИСТОСТІ..... 214

Г.В., Лапшина І.А., Харченко Н.В.; За заг. ред. Л.О. Калмикової. –К.:Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут імені Григорія Сковороди, в-во «Фенікс», –2008. –235 с.

2. Ригованова В. А. Поняття «мовна свідомість» у сучасній лінгвістичній теорії / В. А. Ригованова // Режим доступу: 1

3. Якушко К. Г. Педагогічні умови формування професійно-орієнтованого іншомовного спілкування студентів технічних факультетів аграрних університетів: дис...к. пед. н.: 13.00.04/ К.Г. Якушко. – Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут імені Григорія Сковороди, – 2016. – 225 с.

б) Розвиток свідомості на різних етапах онтогенезу в умовах освітнього середовища.

Войтко О.К.

магістр психологічних наук, преподаватель кафедры общей и организационной психологии Института психологии Белорусского государственного педагогического университета им. М. Танка,
г. Минск, Республика Беларусь

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ТЕРМИНОЛОГИЯ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СОЗНАНИЯ СТУДЕНТОВ

Процесс подготовки психологов в учреждении высшего образования предполагает, в первую очередь, овладение умениями профессионального речевого общения, используемые специалистом с целью оказания воздействия на мысли, чувства, эмоции и поведение клиента. Предметом говорения является мысль как отражение связей и отношений между явлениями реального мира; продуктом – речевое сообщение, текст (Бахтин, 1979), суждение (Лурия, 1998), высказывание (Рубинштейн, 2017), отражающие единство языка и сознания.

Обращаясь к исследованиям Н.И. Жинкина (Жинкин, 1958), отметим, что механизмами реализации речи является отбор слов для выражения смысловой связи, определение и построение уровней высказывания в соответствии с иерархией предметов высказываний, комплексирование мысли на каждом из уровней высказывания и межуровневая связность высказываний. Наряду с характеристиками речи, анализ смыслового содержания речевого сообщения позволяет выявить и характеристики языка как средства формирования и формулирования мысли. Это – объем словаря, правильность сочетания слов, грамматическое оформление речи, вариативность и повторяемость слов в сообщении. Известно, что содержание произнесенного слова заключается не в его общем значении, а мысли, основанной на чувствах конкретного человека, которые это слово вызывает (Потебня, 2007). Именно целесообразное использование языка позволяет прогнозировать эффективность речевой деятельности в ситуации профессионального общения психолога с клиентом.

Основу речевой подготовки студентов составляют культура речи и профессиональная терминология, предполагающие не только погружение в профессию, но и развитие способности толковать отдельные термины и категории психологии, нахождение различий между ними, объяснение психических явлений и их категоризацию, целесообразное употребление терминов в зависимости от ситуации и адресата. Анализируя опыт практической деятельности, констатируем, что студенты не уделяют должного внимания изучению профессионального языка; преподаватели, в свою очередь, не подчеркивают его значимость, в связи с чем, в профессиональной либо учебно-профессиональной деятельности (на производственных практиках) у них возникают трудности при передаче речевого сообщения: неспособность точно сформулировать мысль, подмена понятий, выражение одного термина через другой, сложности при ответе на поставленный вопрос (не понимают, о чем говорят), страх выступить перед аудиторией, боязнь вопросов.

В исследовании, предпринятом с целью определения уровня знания профессиональной терминологии студентов, приняли участие студенты 5 курса

Института психологии БГПУ (n=82). Всем испытуемым необходимо было дать определения следующим категориям психологии: личность, психика, ощущение, память, внимание, мышление, деятельность, восприятие, темперамент, способности. Метод исследования – прямое толкование, представляющее собой «текстовое» описание испытуемым содержания и варианта значения слова. Тестирование длилось в течение 20 минут в письменной форме. Максимальное количество баллов, полученных в результате выполнения задания, составило десять. Обработка результатов осуществлялась с помощью контент-анализа. За каждое верно сформулированное определение можно было получить один балл. Если испытуемый частично давал определение понятию, прибегая к описанию и характеристике, либо определение отражено неточно, получал 0,5 (полбалла) балла.

Дефиниции выполняют две важнейшие функции: познавательную и коммуникативную. *Познавательная* функция определения состоит в том, что в них закрепляются наиболее общие результаты познавательной, абстрагирующей деятельности человека. В то же время они служат средством дальнейшего познания, основой для понимания предмета. *Коммуникативная* функция заключается в том, что благодаря определению знания одних людей в процессе общения передаются другим.

В результате исследования было определено, что 0-4,5 балла получили 45,12% испытуемых; 5-7,5 баллов получили 45,12% испытуемых; 8-10 баллов получили 9,76% студентов. Таким образом, менее 10% выпускников в достаточной мере владеют профессиональной терминологией, что является свидетельством забывания. Знание может быть прочным в случае его системной организации в сознании, приобретении нового опыта на основании усвоенного прошлого. В процессе обучения студентов следует уделять внимание изучению профессиональной терминологии, приемам и методам ее понимания, усвоения и преобразования в соответствии с контекстом.

Литература:

1. Бахтин, М.М. Проблема речевых жанров / М.М. Бахтин // Эстетика словесного творчества. – М. : Искусство, 1979. – С. 237-280.
2. Жинкин, Н.И. Механизмы речи / Н.И. Жинкин. – М. : АПН РСФСР, 1958. – 378 с.
3. Лурия А.Р. Язык и сознание / А.Р. Лурия; под ред. Е.Д. Хомской. – Ростов н/Д. : изд-во «Феникс», 1998. – 416 с.
4. Потебня, А.А. Мысль и язык / А.А. Потебня. – М. : Лабиринт, 2007. – 241 с.
5. Рубинштейн, С.Л. Бытие и сознание / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2017. – 287 с.

Дроздова М. А.

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної, вікової та соціальної психології імені М. А. Скока Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна

СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ПРО БЕЗПЕКУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У БУДЕННІЙ СВІДОМОСТІ ЧЕРНІГІВСЬКИХ СТУДЕНТІВ

Проблема безпеки освітнього середовища є досить актуальною у наших реаліях. Соціальна значущість її, крім загальноосвітніх середніх закладів, стосується також вищої школи. При цьому, з нашого погляду, важливо вивчати не лише чинники безпеки освітнього простору, але й соціальні уявлення студентів про неї (адже останні є критеріями суб'єктивної оцінки її наявності). У наукових працях уявлення про безпеку часто розглядаються як суб'єктивні образи (репрезентації), завдяки яким здійснюється оцінка (категоризація) певних ситуацій (умов) життєдіяльності індивіда або групи як безпечних/небезпечних. Певні емпіричні розвідки у цій площині здійснені окремими зарубіжними

Наукове видання

**ПСИХОЛОГІЯ СВІДОМОСТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

Тези

II Міжнародної науково-практичної конференції

21 березня 2018 року

(Переяслав-Хмельницький, Україна)

Тези друкуються в авторській літературній редакції

Комп'ютерна верстка і дизайн – Артюх Олександр

© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди», 2018